

Vattenskalbaggar och vattenskinnbaggar från ön Småskär i Luleå skärgård

ANDERS N. NILSSON

Midsommarhelgen 2008 hade NEF förlagt sitt årliga läger till Luleå skärgård, närmare bestämt ögruppen Småskären ca 2,5 mil OSO om Luleå. Boende i scoutstugan på Småskärs sydvästra del så var det denna ös södra delar som kom att undersökas. Förutom författaren samlade även Anders Björkén och Cajsa Nilsson in en del vatteninsekter. Då deras djur från olika lokaler ej separerats har här tagits med endast deras fynd av virvelbaggen *Gyrinus opacus*, vilken ej ingick i det egna materialet, troligen härstammande från hällkaren på udden söder om kapellet. Undersökningen fokuserade på vattenskalbaggar, men även en del vattenlevande skinnbaggar som följde med i håven redovisas.

Undersökta lokaler

Brackvatten

- (1) 19/6, Bullerhamnen, strandäng O om scoutstuga, 7281389/1819390 (RT90)
- (2) 20/6, Bolinsfjärdens inre del, sandbotten med gles vegetation, 7281331/1820204
- (3) 20/6, Vitfågelskärets västligaste del, grund vik med stenbotten, 7281326/1819216

Sötvatten

- (4) 20/6, Bolinsfjärden, nyligen avsnörd tjärn med vassbård, 7281070/1820281
- (5) 20/6, Bolinsfjärden, tjärn just N om viken, 7281434/1820284

- (6) 20/6, Vitfågelskärets västligaste del, hällkar nära havet, 7281255/1819136
- (7) 20/6, Vitfågelskärets västligaste del, hällkar uppe på berget, 7281197/1819185
- (8) 20/6, Vitfågelskäret, tjärn nära havet S om Vitfågelskärstjärnen, 7280930/1819528
- (9) 21/6, Vitfågelskärstjärnen, 7281028/1819550
- (10) 21/6, Vitfågelskäret, starrkärr O om Vitfågelskärstjärnen, 7281046/1819608

Funna arter

För varje art anges 'lokal nr': 'antal fångade individer' och ett 'L' anger att ett ej specificerat antal larver fångades av arten på resp lokal. Ett plustecken framför artnamnet anger att några fler individer än de som fångades sågs, och två plustecken anger att många fler än de som fångades sågs.

Vattenskalbaggar

Dytiscidae

- Acilius canaliculatus* (Nicolai, 1822): 8:L
Agabus affinis (Paykull, 1798): 7:3L, 9:1
Agabus congener (Thunberg, 1794): 7:1L, 10:2
Agabus serricornis (Paykull, 1799): 4:1, 9:1L
Agabus sturmii (Gyllenhal, 1808): 4:1L, 9:L
 +*Colymbetes paykulli* Erichson, 1837: 4:1L, 9:2, 10:1
 +*Dytiscus lapponicus* Gyllenhal, 1808: 9:1
 +*Dytiscus marginalis* Linnaeus, 1758: 10:L
 +*Graphoderus zonatus* (Hoppe, 1795): 5:1, 8:1L, 9:4L [2B...& 4 släta @&]
 +*Hydroporus angustatus* Sturm, 1835: 4:5

++*Hydroporus erythrocephalus* (Linnaeus, 1758): 4:1L, 7:16L, 8:2, 9:7L, 10:3
Hydroporus glabriusculus Aubé, 1838: 7:4, 10:5
Hydroporus incognitus Sharp, 1869: 4:2, 10:1
Hydroporus morio Aubé, 1838: 7:2
Hydroporus neglectus Schaum, 1845: 7:1, 9:1
 +*Hydroporus obscurus* Sturm, 1835: 5:1, 7:9L, 9:2
 +*Hydroporus palustris* (Linnaeus, 1761): 1:1, 2:2
Hydroporus planus (Fabricius, 1782): 6:5, 7:2
Hydroporus puberulus LeConte, 1850: 10:1
Hydroporus rufifrons (O.F.Müller, 1776): 10:1
 +*Hydroporus striola* (Gyllenhal, 1826): 4:5, 9:1
 ++*Hydroporus tristis* (Paykull, 1798): 7:12L, 9:2, 10:2
 ++*Hydroporus umbrosus* (Gyllenhal, 1808): 4:3, 5:2, 8:1, 9:5
 ++*Hygrotus impressopunctatus* (Schaller, 1783): 1:2, 4:1, 6:1
 ++*Hygrotus inaequalis* (Fabricius, 1777): 1:1, 4:1, 5:1, 8:1, 9:4
Hyphydrus ovatus (Linnaeus, 1761): 9:1
Ilybius aenescens Thomson, 1870: 7:1, 9:1
Ilybius erichsoni (Gemmingen & Harold, 1868): 7:1, 10:2
Ilybius picipes (Kirby, 1837): 9:1
 +*Ilybius subaeneus* Erichson, 1837: 1:5, 2:2, 7:1
 +*Nebrioporus depressus* (Fabricius, 1775): 2:2
Oreodytes alpinus (Paykull, 1798): 3:2
Rhantus suturalis (MacLeay, 1825): 4:1
 +*Rhantus suturellus* (Harris, 1828): 4:1L, 9:2, 10:1
 ++*Stictotarsus griseostriatus* (De Geer, 1774): 6:25
 +*Suphrodytes dorsalis* (Fabricius, 1787): 7:3L, 8:L, 9:13L, 10:6

Gyrinidae
 +*Gyrinus marinus* Gyllenhal, 1808: 4:1, 5:11, 8:1, 9:6
 +*Gyrinus minutus* Fabricius, 1798: 5:3, 8:5, 9:7
Gyrinus natator (Linnaeus, 1758): 4:1
Gyrinus opacus C.R.Sahlberg, 1819
Gyrinus pullatus Zaitsev, 1908: 4:1, 9:1

Haliplidae

Haliplus fulvus (Fabricius, 1801): 2:1
Haliplus lineolatus Mannerheim, 1844: 1:2, 2:2
Haliplus ruficollis (De Geer, 1774): 4:4, 9:2

Hydrochidae

+*Hydrochus brevis* (Herbst, 1793): 10:9

Hydrophilidae

+*Anacaena lutescens* (Stephens, 1829): 7:3, 9:3
 +*Enochrus affinis* (Thunberg, 1794): 5:1, 7:2, 9:1, 10:1
 +*Enochrus coarctatus* (Gredler, 1863): 4:4, 9:5, 10:1
Enochrus fuscipennis (Thomson, 1884): 1:1
 +*Enochrus ochropterus* (Marsham, 1802): 4:1, 8:2, 9:4
Hydrobius fuscipes (Linnaeus, 1758): 7:1, 9:1, 10:1
Laccobius colon (Stephens, 1829) [= *biguttatus* Gerhardt, 1877]: 8:1
Laccobius decorus (Gyllenhal, 1827): 3:1
 ++*Laccobius minutus* (Linnaeus, 1758): 1:4, 2:1, 3:2, 9:1

Vattenskinnbaggar

Veliidae

Microvelia reticulata (Burmeister, 1835)

Gerridae

Gerris thoracicus Schummel, 1832

Gerris odontogaster (Zetterstedt, 1828)

Limnoporus rufoscutellatus (Latreille, 1807)

Notonectidae

Notonecta sp. (larver)

Corixidae

Arctocoris carinata (C. Sahlberg, 1819)

Cymatia bonndorffii (C. Sahlberg, 1819)

Callicorixa wollastoni (Douglas & Scott, 1865)

Micronecta poweri (Douglas & Scott, 1869)

Kommentarer till utvalda arter

Dykaren *Rhantus suturalis* rapporteras här för första gången från faunaprovinsen Norrbotten. Arten har i Sverige en sammanhängande utbredning upp till Uppland, plus några vitt spridda fynd av enstaka individer i Norrland (Fig. 1). Förutom de två norrländska fynd, som uppges av

Nilsson (1986) och Nilsson & Persson (1989), har Folke Gabrielsson tagit en hona 3 augusti 2005 i en damm vid en skogsväg nära Häggnäs i sydöstra Västerbotten. Artens egentliga habitat i Övre Norrland måste betraktas som okänt, då de fyra hittade exemplaren mycket väl kan representera förflugna migranter.

Då samtliga tidigare redovisade svenska fynd av virvelbaggen *Gyrinus pullatus* gjorts på fastlandet, är det intressant se att den även kan förekomma långt ut i skärgården. Båda exemplaren togs i relativt nyligen från havet avsnörda små tjärnar med mörkt vatten.

Det var intressant att notera att de två exemplar av palpbaggen *Hydrobius fuscipes* som togs i Vitfågelskärstjärnen och det närliggande starrkärret båda tillhörde nominatformen, medan det enda ex som togs i hällkar tillhör formen *rottenbergi*.

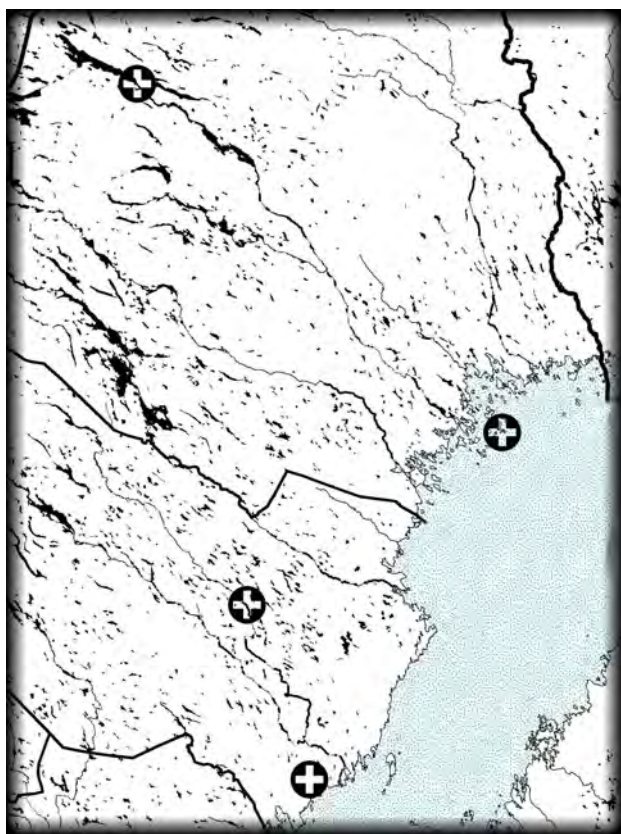

Fig. 1. Fyra lokaler i Övre Norrland på vilka vardera ett enstaka exemplar av *Rhantus suturalis* påträffats.

Den senare formen var tidigare i Sverige tagen nordligast på Holmöarna i Västerbotten (Nilsson 2006), och är därmed ny för Norrbotten.

Småskär och Haparanda Sandskär

Några riktade insamlingar av vattenskalbaggar har ej tidigare gjorts i Luleå Skärgård, men Nilsson (1998) redovisar en undersökning gjord på Haparanda Sandskär. Totalt 69 arter har hittats på Småskär och Sandskär, varav 54 på Småskär och 46 på Sandskär. Knappt hälften eller 31 av arterna är gemensamma, medan 23 arter är unika för Småskär och 15 för Sandskär. Den relativt stora olikheten kan tyda på att öarnas fauna ännu är bristfälligt känd, men även bero på öarnas olika karaktär. Sandskär domineras av vidsträckta, grunda och mer tillfälliga vattensamlingar, medan Småskär har många tjärnar och är rik på hällkar. Även skillnaden i geografiskt läge kan återspeglas i faunans sammansättning.

Citerad litteratur

- Nilsson, A.N. 1986:** Notes on the taxonomy and habitat of *Rhantus fennicus* (Coleoptera: Dytiscidae), with the first Swedish record. *Notul. Ent.* 66:41-44.
- Nilsson, A.N. 1998:** Smådjur i norrländska nationalparker. 5. Vattenskalbaggar från Haparanda Sandskär. *Natur i Norr* 17(2): 79-82.
- Nilsson, A.N. 2006:** Holmöarnas vattenskalbaggar 2 – Grossgrunden och Lillhalörsgrundet. *Natur i Norr* 25(2): 81-84.
- Nilsson, A.N. & Persson, S. 1989:** The distribution of predaceous diving beetles (Coleoptera: Noteridae, Dytiscidae) in Sweden. *Entomologica Basiliensia* 13:59-146.

Författarens adress:

anders.nilsson@emg.umu.se
Mullsjö 285, Ångermanland
914 90 Nordmaling